

eNo = 2040

Görüşler

ADANA HALKEVI

TARAFINDAN ÇIKARILIR
AYLIK KÜLTÜR DERGİSİ

SAYI

18

MAYIS

1939

İÇİNDEKİLER

Gençlik Ve 19 Mayıs

Adana Çiftçiliğinin 80 yıllık yakın tarihi üzerinde etüdler

Sanat bakımından Edebiyatımızın dahili tekâmülü

SULAR

Dil Çalışmaları

Atatürk İnkilâbı Yolunda Türk Köylüsü Daima önde

İlmî bir gezi ve Annaşa kalesi

Atamın ardından

BİBLİYOGRAFYA

Koca Tepeyi Ziyaret

(Şiir)

Büyüyen Ay

GEL

(Şiir)

Işık Yaraları

Ulus Okulları

Halkevi Çalışmaları

VEHBI EVİNÇ

KASIM ENER

NIHAD TARLAN

ZIYA HAZER

CENGİZ TURHAN

D. TÜRKMENOĞLU

A. RIZA YALGIN

FAHİR ÇELEN

.....

OSMAN ATİLLÂ

ZIYA HAZER

RAHİM TÜRKAY

HALİL ARAY

.....

.....

Gençlik ve 19 Mayıs

*Ey Türk gençliği! Birinci vazifen,
Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini,
ilelebet, muhafaza ve müdafaa etmek-
tir. Muhtaç olduğun kudret, damarların-
daki asil kanda mevcuttur. Atatürk*

Yazan : VEHBI EVİNÇ

Gençlik bir kuvvettir. Şuurlu ise yaratıcı ve yapıcı; anormalse yıkıcı ve dağıtıcı bir kuvvet. Bu kuvveti işlenmiş, istenilen olgunluğa yükseltilmiş bir millet için hiç bir zaman istikbal endişeleri mevzuu bahsolamaz. Gençliğinden emin olan milletlerin bahtı her zaman açıktır.

Hemen söyleyelim ki yeni Türk varlığını yaratan Ebedî Şef Atatürk, Türk gençliğini özündeki cevhere uygun bir karakterde yeniden yaratırcasına işledi ve tarih boyunca Türkün taliini güldürecek surette olgun ve şuurlu olarak bıraktı. Onun için Türk milleti, kendinden emin olan milletlerin başında gelir.

Türk gençliğine karşı olan bu inan ve güveni, her zamandan daha çok, onun kendi gününde 19 Mayıs'ta göğüslerimiz kabarak duyarız. 19 Mayıs'ta yurdun her bucağında çelik vücutların, dinç adımların, ateş ve iman dolu dik göğüslerin millette aşılacağı hayat iksiri işte bu inan ve güvendir.

Bu kıvanç ve neşe gününde Türkün bu asil kuvvetini alkışlarken, o kuvveti şuurlu bir kuvvet yapan ve bütün millete yeni bir hayat veren mukaddes tarihi günün, 19 Mayısın mânâsı üzerinde heyecanla, sevinçle durmak en mutlu bir vazifedir.

19 Mayıs; Türkün kara bahtını aydınlatan Atatürkün Samsunda bir kızıl tan gibi doğduğu gündür.

19 Mayıs; Ana yurda dört bir yandan çullanıp uçuşuruma yuvarlamak istedikleri kimsesiz, tesellisiz, yaralı Türk milletinin kendi varlığı içinde en büyük kurtarıcısını, hâmisini bulduğu gündür.

19 Mayıs; yeni Türk çağının başlangıcı, yeni Türk hayatının zaferlere açılan kutsal kapısıdır.

19 Mayıs 1919 danberi Büyük Atasının yolunda başarıdan başarıya, zaferden zafere koşan Türk milleti kavuştuğu mesut varlıklı hayatta durmadan ilerliyor ve yükseliyor.

Gençliğin Büyük Atasından ayrı olarak ve fakat onun kudsiyetini ve varlığını benliğinde duyarak yaşadığı ilk spor bayramını millet heyecanla, alâka ile takip etti ve inandı ki bu gençlik, yurd ve ulus tehlikeye düştüğü gün onu kurtarmak için ortaya atılan Atatürkün aziz varlığından bir parçadır. Bu gençlik de onun gibi inan ve güven abidesidir. Atasına olan andını yerine getirecek ve yurdunu, istiklâlini her zaman korumaya hazır olarak vücut, kafa ve ahlâk olgunluğuyla tarihe yeni şanlı sahifeler katacaktır.

Türk gençliğine haklı olarak her zamandan çok inanır ve güvenirken Millî Şef İsmet İnönünün Üniversitede gençliğe olan hitabını hatırlıyor, Büyük Millî Şefimizin bu nutkundan aldığımız şu satırlarla yazımızı süslüyoruz :

“Moraliniz ve karakteriniz, büyük Türk milletinin yüreğini ümitlerle dolduracak güzel örneklerle kendini göstermektedir. Türkiyenin istikbali üzerine teşhis koymak isteyen yabancılar, tahsil çağında bulunan gençlerimizin ahlâk ve karakterindeki sağlamlıktan ders almalıdırlar. „

Böyle bir gençliğe malik olan Türk milleti! istikbal senin, zafer senin, hayat senindir. Atatürkün yolunda, İnönünün bayrağı altında, ileri !..

Adana Çiftçiliğinin 80 yıllık Yakın Tarihi Üzerinde Etüdler...

— Geçen nüshadan artan —

Yazan : KASIM ENER

Kurak senesi olan 1886 - 1887 yılına kadar Adana'da Amerikan pamuğu çiftçilerimiz tarafından bilinmiyordu. Ve yalnız yerli koza ekiliyordu. Kurak senesinden sonra tohumluk pekaz kaldığından Mısır'dan Amerikan nev'i pamuk çığitleri getirildi ve köylüye ianeten dağıtıldı, ki bu sebeple bu pamuk Adana çiftçileri arasında iane veya Mısır pamuğu ismini aldı. Gene o tarihe kadar Adanada hemen yalnız yerli buğday ekiliyordu. Kuraklık dolayısıyla havran, Kırım ve Kıbrıs gibi yerlerden getirilen tohumlarla da bugünkü buğday çeşitleri öğrenildi

Mısırlı İbrahim Paşanın Adanayı istilasından evvel Adana'da yalnız vakıt veya kalın arpa ekilirmiş. Fakat bu nev'in hasadı buğday biçimine tesadüf ettiğinden hasat işini tanzim etmek üzere İbrahim Paşa Kıbrıs'tan dıvrak arpasını getirtmiştir, ki şimdiki erken yetişen Arpalarımız bunlardır.

Eskiden ekilen şeyler içinde bilhassa sisam pek fazla göze çarpardı, Ketan tohumu ziraati dört beş sene kadar yapılmışsa da sonradan bu nebata fazla kınacık âriz olduğundan ekiminden sarfı nazar edilmiştir.

Hububatın biçimi hep orekçılarla yapılırdı. Orakçılar iç Anadoludan gelirlerdi. Harman işide umumiyetle düğünlerle yapılırdı. Düğencilerde şimdi kalmış olan şu âdeti söylemek isterim.

Herhangi bir çiftliğin düvencileri işlerini komşu düvencilerden evvel bitirirlerse bu geç kalanların yanlarına giderler ve deblek çalarak onlarla alay ederlerdi. Orakçılarda da mal sahibi geldiğinde ağanın önüne deste atıp bahşış almak âdeti.

Manda arabaları taammüm edinciye kadar çiftliklerde, köylerde, çekim mandası (erkek camuz) beslenmezdi, yoktu. Bu sebeple manda, arabasının geliş tarihi o.an 1888 yılından sonra çoğaltıldı. Ondan evvel erkekli ve dişili camuz hergelelerine yalnız Ağba taraflarında tesadüf olunurdu.

Köylerde kümes hayvanlarına o kadar kıymet verilmezdi. Yalnız tavuk yetiştirmek için bazı büyük teşebbüslere girişilmişse de bu, hastalık dolayısıyla, akamete uğramıştır.

Köylerde en ziyade arıcılık ileride idi. Bunun sebebi de denilebilir, ki şekerin kıtlığı idi. Şimdi şeker yerine o zaman bal sarfolunurdu ki meşhur kadayıfçilerin yılda 2500 kiloya kadar bal kullandıklarını işitirdim. (1860) Hemen her köyde beslenen arıların bir kısmı seyyar bakıma tabi tutulurdu. Bunlar kovanlarıyla Eylül ayından sonra Sarı çam taraflarına develer sırtında götürülür ve orada kızıl ve ak püren balı ismi altında iki defa bal alınır.

Sarı çama arıların götürülmesinin diğer bir sebebi de eşek arısından korunulmak içindi. Kışın bu arılar tekrar ovaya indirilip ve Eylüle kadar bunlardan iki defa bal alınır. Her kovan 3—5 kilo bal çıkarılırdı ki balın kilosu vasatî 15 ve mumun kilosu 20 kuruşa satılırdı.

Arıcılık en fazla Kilise ve Akdam köyleri civarı ile İncirlik, Camili ve Ağba taraflarında yapılırdı.

Sarı çama götürülen arı kovanlarından 50—60 para öşür alınır. Bu öşürün 20 bin kovana kadar çıkarıldığı vakidir.

Bununla göstermek isterim ki o zamanki arıcılık şimdikine nisbeten her halde 30 misli fazla idi.

Meyve ve sebzelerden Trabzon Hurması, erik, mandalina ve domates gibileri müstesna olmak üzere bugün gördüğümüz nevilerin ekserisi ekilirdi.

Tomates frenk patlıcanı ismi altında 1859 tarihlerinde Adanaya getirildi. Bir zaman müteassıp halk kütlesi tarafından mekruh tutulan tomates epey sonra teammüm edebildi. Eriklerden yalnız mamık eriği vardı. [1860] Adanaya evvelâ caneriği getirilmiştir. Trabzon hurması 1909 tarihinde Tarsustan Adanaya gönderilmiştir.

Şunu da söylemek isterim ki bundan 70-75 sene evveleri Adana halkı arasında çay bilinmezdi. Yalnız İran tebası tarafından içildiği görülürdü. Çayın teammümü çok eski değildir. Şeker 1869 tarihlerinde Mısırdan gelmeğe başladı. Rengi sarı olup kilosu 8 kuruştı.

Aşayış : — Abidin ve Hüseyin Hilmi Paşalar zamanları müstesna olmak üzere köylerde aşayış çok fena idi. Ve bu saikledir ki, çiftlikler köy halinde toplu bir halde kurulmuşlardır. Mamafih köylere de baskınlar yapılması eksik olmazdı. Şehirde bile köprünün iki tarafındaki kapılar geceleri kapanır ve kimse dışarı çıkmazdı.

Alım ve satım : — Denebilir ki umumî harbe kadar muntazam bir borsa muamelesi yoktu. Çok satış şu suretle olurdu [1870] koza ve pamuklar sepetler içinde şimdiki borsa binasının bulunduğu yerde sekilere dizilirdi. Bugünkü bina ve kahve v vakit yoktu, Satış işine başlamadan evvel duâ okumak âdeti. Alınan malın hayırlı olması hakkındaki duâyı müteakip alım satım başlardı. Hatırladığıma göre bu işi o zaman Kayserili Salih efendi yapardı. Kantar mevcut olmadığından satış el terazileri ile yapılırdı. Günde 50 çeki koza satılırsa çok iyi alış verişi sayılırdı. Pamuklar kıl hararlar içinde develerle Anadoluya sevk edilirdi. Mamafih şehir dahilindeki ihtiyacı temin için evlerde çıkırıklarla kaba iplikler yapılır ve bez dokunurdu. Pamuk alım satımı ancak Mersin tren hattının inşasından sonra fazla laştı.

Hububat satışı yalnız gülek hesabıyla pazar yerlerinde yapılırdı.

Sanat Bakımından Edebiyatımızın dağilî tekâmülû

— Geçen sayıdan artan —

— Doçent Nihat Tarlan tarafından
21 - 3 - 1939 daHalkevinde verilen
konferans —

Ancak bütün bu heyecan tesiriyle haricî eşyanın değişmesi bir ahenk dahilindedir. Bu ahengin kanunlarında bir takım mebdelere bağlıdır. Bu mebdeler evvalâ bütün bir veraset ve muhitin mevlûdu olan insan uzviyetidir.

Bu uzviyeti üzerine müessir olan her türlü hayat şartları dahilinde mütalea etmeye mecburuz. Bu nokta üzerine nazarı dikati celb etmek isterim.

Heyecanın tahtı tesirinde haricî âlemin değişmesi çok kuvvetli bir muayyeniyet çizgisiyle çevrilmiştir. Başu boş değildir. O ruhî teşevvüş bize haricî âlemin bir insan ile temasından doğan haletin grafiğini verir. Bizce asıl mühim olan odur. Bir takım metafizik girdaplara kapılmadan âmiyane bir saffetle diyebiliriz ki herkes tabiatu ve güzeli görüyor. Bizim görmek istediğimiz onun insan ruhundaki inkisarı, daha doğrusu yeni bir insan ruhudur.

Bu ufak mukaddimeden sonra Edebiyatımıza intikal edebiliriz. Edebiyat her cemiyette başka başka tezahürler gösterir. Bizdeki tezahürlerine seri bir göz gezdirelim :

İslâmiyetten evvelki Türk Edebiyatı dramatik nev'i de dahil olduğu halde edebî nevilerin ufak birer çekirdeğini ihtiva eder. Onda lirik, didaktik, pastoral, epik unsurlar bulabiliriz. Ancak dil şüphesizki iptidaidir. Bununla beraber enerjik hayatî bir dildir. Bu devir edebiyatının mühim ve kısmen aristokrat

diyebileceğimiz bir kısmı dinidir. Bu cephesi nisbeten bugüne kadar mahfuz kalmış isede halka aid olan şifahi kısmı zayi olmuştur.

Bu kısımdan bir mikdarını ancak divanı lûgatı Türkte bulabiliyoruz. İslâmiyetten evvelki Türk edebiyatının umumî karakteri şudur:

Sade, tekellüfsüzdür. Canlı tasvirleri ihtiva eder. Fazla muhayyile faaliyeti görülmez. İfade ile ifade edilecek şey arasındaki nisbet mütevazın hatta ifade tarafı noksandır. Hayat hareketli olduğu halde ifade kısmı üzerinde işlenilmediği için onunla at başu beraber gidemiyor. İslamî edebiyata gelince bu edebiyat İran edebiyatını örnek almıştır. Ancak bu iki millethayatı şartların doğurduğu ayrı ayrı dehalara sahip olduğu için Türk edebiyatı birinci pilanda onun hemen hemen bütün maznunlarını, tekniğini aldığı halde ikinci pilanda yani onların işleniş tarzında tamamen ayrı bir yol tutmuştur. Denebilir ki bizim islami edebiyatımızda daha fazla hakim olan cephe luzumsuz bir zekâ ceddidir. İslâmi devrede islâmiyetin amelî hayata kadari-nen akidelerine bağlı bir ruhî istikrar vardır İslâmi Divan Edebiyatı kimlere hitap ederdi, onu araştıralım:

Birinci derecede ülema sınıfının bir kısmına. Çünkü bu sınıfın bir kısmı da yalnız dini ilimlerin tahsiline hayatını vakfetmişti. Senelerce Arabî okudukları halde Arapça iki kelimeyi bir araya getirip yazamazlar, edebî nazariyelerin üzerinde senelerce uğraştıkları bunları pek güzel anladıkları halde hatta Türkçe bir arzuhal yazmaktan aciz kalırlardı. Yine o sınıfın içinde Arapça mükemmel nesir ve şiir yazan, Türk Edebiyatının mefahiri sırasına geçenler bulunduğuunda unutmamak lâzımdır. Bu sebepten bir kısmına kaydını koydum.

Ülema sınıfına mensup olmadığı halde orta münevver addedilen yani biraz okuduktan sonra devlet hizmetine giren memur sınıfı ile saray etrafında toplanan Endoron zümresi bu edebiyatın hitap ettiği iki sınıftır.

Divan ve Halk Edebiyatlarının tekkeye teveccüh eden cephelerini de zikrettikten sonra ortada hitap edilecek zümre kalmıyordu. Tüccar sınıfı da ya temasta bulunduğu veya fikrî seviyesine uygun bir zümreye temayül ediyordu. Has, timar ve Zaamet ashabının yarı münevver kısmı içinde divan edebiyatı ile

alâkadar olanlara tesadüf edilir. O halde ortada Arap ve İranın kültür faikiyetine edebiyatın ancak o sahada yapılan örneklerle uygun olabileceğine inanan bu ülema, memur, saray mensupları ile yan münevver tabaka bu edebiyatı anlıyor ve seviyorlardı. Edebiyata olan ihtiyacın mahiyeti de ayrılıyordu. Köylü, asker sınıfı için bu ihtiyaç ruhun derinliklerinden tabii olarak gelen ihtiyaç idi.

Bu sebepten onların Edebiyatı daha hareketli ve mahalidir. Münévver sınıfın ihtiyacı biraz fantaziye kaçır bu fantezi edebiyatın o zümredeki kıymet hükmünden ileri geliyor. Duyan yaşayan, seven insanın hakiki ve tabii ihtiyacını bu fantezi altında sezmemek imkânsızdır. Başlangıcı belli olmıyan zamanlardanberi devam eden halk edebiyatının on altıncı ve on yedinci asra krdar şifahi olarak devam edip zaptedilmemesi o edebiyatın muayyen anların tabii ihtiyacı telakki edilerek üzerinde; tevakkuf edilmemesinden ileri gelir. Yemek yemek su içmek gibi. Halbuki divan Edebiyatı bir kerre eli kalem tutan sınıf arasında yayılmıştır. Sonra tabii ihtiyacı karşılamakla beraber onda başka bir kıymet hükmü vardı.

Evyelâ üzerinde muayyen kaidelere uyularak çalışıldığı için zekânın fazla bir emeği vardır. Oldukca zengin bir kültür mahsulüdür.

Bu emek neticesi meydana gelen eser zayi olmamak için ikinci derecede bir hak kazanmış olur. O halde bu edebiyata sun'i bir Edebiyat demek hakikaten manasız olur. Bir cemiyetin her hangi bir tesir altında kalan bir sınıfı o cemiyetten sayılmaz mı?

Bu edebiyat o zamanın bütün münevverlerine hitap ediyordu ve yanında ikinci derecede bir münevver sınıf edebiyatı mevcut değildi. Bu edebiyata gayri milli demek için altı asrı mütecaviz bir zaman bu milletin münevver zümresini teşkil edenleri Türklük camiasından çıkarmak icabeder.

Divan edebiyatı san'atkârları asırlarca muayyen mazmunlar üzerinde oynayıp durmuşlar. Acaba bu kadar müşterek ifade altında duygu hususiyeti silinip gitmiyor mu? Bunu sun'i ve adeta zekâ oyuncağı bir edebiyat sayanların en ziyade istinat ettikleri nokta burasıdır. Yalnız onlar bir noktada yanılıyorlar.

Bu mazmunlar delâlet ettikleri hassaların o zaman için en geniş ve kuvvetli mefhumunu ifade eden bir müşebbehünbihtir.

Bu müşebbehünbih içine sanatkâr atlatmak istediği maddenin kendisine hitap eden bütün şahsî ve hususî taraflarını koyabilir:

Eskilerin tarzında yürümek esas olarak kabul edildikten sonra san'atkâr eski üstatların bu geniş mazmunlarla yazılmış eserlerini okurken o mazmunu kendi muhayyilesindeki o ana mahsus haleti ruhiye ile telâkki eder. Bu mazmun esas itibarile müşterektir. Fakat onun o andaki telekkisi hususidir. Harici ih-saslarımız müterafik oldukları ruhî anın bütün duygularile hafızamıza intikal ettiği için bu mazmunu eserine koyan sanatkâr onda kendi ruhî hususiyetinin damgasını bulur ve kendimi tamamen ifade ettim zanneder. Nihayet bu bir zandır. O san'at eserini akuyanlar da o mazmunu yine kendi hususî anlarının icablarına göre kabul ederler.

On dört ve önbeşinci asırlarda kısmen mahallî unsurlar arasında bulunan mazmunlar bir iki asır sonra eserde hakim vaziyete geçip tamamen klâsik yeni örneklerle uygun bir hal alacaktır.

Edebiyatımızın bu taklit ettiği edebiyata intibak için yaptığı cehd ayrı bir tetkik mevzuu teşkil eder. On yedinci asırda mahallilik tekrar başlar fakat bu sefer tamamen başka usluptadır, başka ihtiyacın mevlududur. Klâsik edebiyatımızın dahilî tekâmülünü bu mazmunların işleniş tarzında görürüz. Yani esas itibarile vasıtasız olan teşbih bu sefer vasıtalı olur. Heyeti umumiyesi itibarile bir istiarei mekniyeye doğru yürür. Arada mülâyimler gelir. Ve yavaş yavaş bu mülâyimler de seyrekleşir müşebbeh ile müşebbehünbih arasındaki fasıla çoğalır. Bizi müşebbehe götürecek işaretler kalkar bu sefer edebiyat mebde ve hareket noktaları muayyen bir sembolizm şekline inkılâp eder. İşte Şeyh Galip deki hayal parlaklığı, orijinalite, senbolizm budur.

Helbuki bu mebde ve hareket noktalarını yani ip uçlarını kavramış bir göz için bu birbirine girmiş hayalleri çözmek pek güç değildir. Çünkü yüzde sekseni eski mazmunların işlenmiş şeklidir. Bu tarzı doğuran ihtiyaç evvelâ muayyen bir alem içinde mahbus kalmanın verdiği iztiraptır. Çünkü bütün şahsiyetini bu muayyen hayal alemi içinde gösterecektir. San'atkâr evvelâ zekâsını işe müdahale ettiriyor. His ve heyecanın tabii yürüyüşünü kaybetmemeğe çalışarak bu mazmun maddeleri üzerinde türlü türlü tasannular da bir takım zümrelere ayrılır: ya

şeklen bir kelimenin iki manası üzerinde yahut iki kelime arasında olur. Tarih ve kasasa telmih eder. Tenasüp veya ihamı tenasüp yolile olur. Bunlardan mada tarihler, muamma ve lügazler gelirki bunlar tamamen zekâ işidir. Bir de hayaller üzerinden atlayarak mesela renk ve koku gibi hassaları birbirine karıştırmak suretile bir orijinalite göstermeğe kalkışır: Bütün bunların sebebi ilhamın geniş ana yolunun san'at telekkisile kapanmasıdır.

Hayatın derin membalarından gelen bu san'at ihtiyacı bir mayi mahiyetindedir. Her cemiyet ve fert uzviyeti onların bütün hayatı şartları bu mayie bir kalıp hazırlar. Bu kalıp san'at telekkisidir. Onu yapan da hayatın muayyeniyetidir. Hiç bir zaman bir kalıba güzel veya çirkin vasıflarını veremeyiz. Çünkü bu iki vasıf izafidir hiç bir hakikati ifade etmez. Hakikat izafi olabilir denirse o zaman bu hakikatın ilmî kıymeti olmaz. Bir az daha derinleşilip bütün bilgilerimiz izafi değildir denirse ona cevap olarak : (Evet fakat izafiler içinde mümkün olduğu kadar asliye benzeyenlerine kadar inmek mecburiyetindeyiz) deriz. Eğer bu aslı sandığımız kanaat de temelinden sarsılırsa o zaman yeni bir sağlam toprak ararız. Ya buluruz veya bulamayız. Bunun içindir ki bu kalıbı hayatın muayyeniyeti dahilinde mütaleaetmeğe mecburuz. Ondokuzuncu asırda bu mazmunların işlenişi son haddini bulmuştur. Eğer biraz daha ileri gitseydi muzlim kalacaktı. Bu devrede Edebiyatın imdadına siyaset yetişti. Siyasî tanzimat arkasından edebi yenilik başladı. Bu yenilik fikir sahasında idi. Çünkü uyandırılacak, garp medeniyetine yaklaştırılacak bir kütle vardı. Bu fikrî teceddüdün başında olan ŞİNASİ nin asıl yaptığı yenilik nesirde olmuştur. Manzum ve şiire yaklaşan eserlerini mütalea edersek kendinden bir iki asır evvel başlayan sadelik tamayülünün tesiri yeni eserin dışı istisna edilirse içde ve bir çok eserlerinde dışda bir yenilik göremeyiz.

Namık Kemal dahi kendinden evvel asırlarca süren bu mahdut hayal âleminin pek dışına çıkamamıştır.

Namık Kemal daha ziyade eskilerin veciz hale getirdikleri hayalleri kuvvet itibariyle müfrit, enerjik muhayyilesi içinde yaymış o hayal parçaları içine mübalagalı bir kudret koymuştur. Bu tarz Namık Kemâl in biraz yenilik tarafıdır. Eski şiirlerinde yine tasavvufun ye ekseriya eski hayal âleminin içinde kalmış, fakat tasavvufa son kudret hududunu çizebilmiştir. Bu hiç bir

zaman Namık Kemal in mutâsavvif olduğunu isbat etmez.

O hazır bulduğu tasavvuf umdelerine hayalinde ileri bir hamle vermiştir. Bu hamle de fıtratındaki enerjiden ileri gelir. Yalnız onlara tasavvufî umdelerin felsefî ve ruhî insicamını ve rememiştir.

Hamit... İşte asıl lirik inkılâp onunla başlar. O içte ve dışta bütün eski kayıtları kırmıştır. Muhitinde ne bulmuşsa be-diî ihtiyacına hâdim kılabilmiştir. Bu hususta Divan edebiyatı dili ile Tanzimat dilinin kendinden evvelki bütün tekâmüllerini önünde hazır bularak onlardan âzâmi istifadeler etmiş, muhayyilesinin en geniş ufuklarını bila kaydu şart açmıştır. Onda Fransız ve İngiliz edebiyatlarının romantik devirlerine ait bütün tecelliler görülür. Artık edebiyatımız geniş bir nefes almıştır. İlham ancak zevki selim kaydı ile bağlıdır. Gittikçe tasavvurlar ve hayaller Romantizmin genişliğini muhafaza ederek Realiteye iniyor. Hayal müşahhas mefhumlar üzerinde işlemeğe başlıyor. İnsan ve tabiat güzellikleri bir tek mücerret, muhayyel güzellik üzerinde değil şe'nî ve birbirinden ayrı tecelliler üzerinde işleniyor. Hâmidin geniş dehâ darbesi Serveti Fünunda kuvvetli bir mâkes bulamadı. O mektep Hâmid in şeklen kırıp döktüğünü derleyip toplamakla meşgul oldu. Hâmid nazmın tekniğine hiç riayet etmezdi. Serveti Fünunda şekil daha muntazam, çok itinalı bir haldedir. Fakat ondaki ilham Cenap ve Fikret hududunu aşamadı. Gerek Hâmitte gerek Serveti Fünunda vâzih ve muayyen fikir ve hisler üzerinde vuzuh ile yürünüyordu. Tanzimat edebiyatının fikrî vüzuhunu Lirizmin hamlesi ile yıkan Hâmid oldu. Onun içindirki Hâmid zamanında Kemal ve biraz Recai Zade ile kendi arkadaşlarından maada eski tarz edebî nazariyeler içinde mahbus kalan ekseriyet duyamadı, şaşırıldı. Edebiyatımız ilk defa kuvvetli bir heyecan fırtınası geçiriyordu. Bu fırtına yıkıp deviriyordu. Fakat gök yüzündede bulut bırakmadı.

Serveti Fünunda bunun küçük bir numunesini Cenap yaptı. O da yine vuzuhtan biraz sembolizme kaydı. Haricî eşyayı ilhamının ânî görüşü ile bir birine karıştırdı. Bu hadise Serveti Fünun edebiyatını ikiye ayırdı. O Edebiyat içinde Hâmit artık anlaşılmişti. Çünkü o ilhamının kuvveti istikametinde yürüyor, vüzuhun ip uçlarını elden kaçırmıyordu. Hâmitte mevzular da muayyendi. Onun dehası toptan ve kuvvetli idi. Binai

aleyh vazıhtı. Cenap ruhun ince, gizli ve müphem taraflarına gidiyor. Bize yeni âlemin müphem duygularını veriyordu. Bu duygu müphem olduğu için teknik de muhayyilenin kılâsik kayıtlarını aşıyor, tabiatı ile müphem oluyordu. Lâkin bu ipham da ma'şeri ve cemiyetin müşterek duygu ve hayallerini biraz daha ince, biraz daha tüllü aksettirdiği için duyuluyordu. Bundada ipuçları elden kaçmamıştı. O âlemde girebiliyorduk. Bu hareket yavaş yavaş ve mefhum ve mevzular cemiyete sindirilerek yapıldığı için san'at telekkisi ileri bir ekseriyet bunu derhal kabul etti.

Millî edebiyat devresinde henüz dil yeni işlenmiye başlıyordu. Bu sebeple onun siyasi dahilinde mümkün olduğu kadar çalışıldıktan, eski halk edebiyatı bazan da halk tekke epebiyatı yolunda eserler verildikten sonradır ki bu devre Cumhuriyet rejimi içinde nisbeten kuvvetli bir tekamül göstermiştir. Halk edebiyatına ve sade dile gidenlerin davası halkı tenvir etmek, saz şairleri gibi onların harimine girmekti. Bu davayı tesbit ettikten sonra bugün edebiyatımızda tebellür etmiş tarzları görelim :

1 — Eski aruz ve hece tekniğini bozmayan zümre.

— Devam edecek —

SULAR

Sesler etrafa sabah rüzgârıyla dağılarak hep bir ağızdan " Yarına doğru ,, şarkısını söylüyorlardı. Fakat o an dalgındı sular.

O gece, benim, yarıda kalmış bir rüyam vardı; tamamlamak istedim. Sevdiceğim razı olmadı buna. Ve.. ben de yarıda kalmış bir rüyanın şarkısını onun ayaklarına sarılarak akan sulara fısıldadım. Fakat o an dalgındı sular.

Artık sesler renklere doğru yaklaşıyorlardı. İşte.. bu bir ahenkti.

Tabiat kırıksıklıkları kaybolmuştu artık. Ve.. ağızlarda saatlarca ninniler çalkalandı. Bilmiyorum sonra ne oldu...

Ben yarı kalmış rüyamı tamamlarken sular halâ dalgındı. Fakat uyandım ki artık çağlıyordu sular.

ZİYA HAZER

Dil Çalışmaları

— Geçen nushadan devam —

Yazan : CENGİZ TURHAN

İşte dil hakkında böyle yönet veren Luther (1483 - 1546) gerçekten halkla degete gelmiş onların konuştuğu sözlere dikkat etmiştir.

On altıncı yüz yıl içinde bilhassa Luther'le temizlenen dil müteakip yüz yılda kendisini Fransız dilinin baskısı altında buldu. Alman ana dilini bu yabancı dil baskısından kurtarmağa çalışan bir takım dernekler görüldü. Ve çalışmalarının faydalarını gördüler.

Alman ulusal duygularını ulusal şiirlerle memleketlerinde geliştirmeğe çalışan Frédéric Klopstock (1724 - 1823) gibi şairler de unutulmaz hizmetlerde bulundular.

Kendilerine Suom ve memleketlerine Suomi (Bataklik arazi) diyen Finlilerde de bu millî duygunun kuvvetli akışını görüyoruz :

Bir yüksek mektep profesörü olan Gabriel Forthan Fin ulusal duygusunun uyanmasına çok çalıştı. Ulusal varlığın kaybolmaması ve daima yaşaması için Fin folklorunun araştırılmasını meydana çıkarılacak halk bilgilerinin öğretilmesi gerektiğini önemle haykırdı.

Atatürk İnkılâbı Yolunda Türk Köylüsü Daima Önde..

Atatürk İnkılâbının idarî, içtimai ve iktisadî tecelliyatını köylerde görmek kadar büyük zevk ve neşe tasavvur edemem. Büyük halâskârın vücuda getirdiği davanın gözcüsü ve koruyucusu olan Cümhuriyet hükûmeti Türk köylüsünün refah ve saadeti için Cumhuriyet makinelerinin en küçük çarklarına bile kanat taktı.

— II —

Yazan : DURMUŞ TÜRKMEÑOĞLU
Bingöl Nüfus Müdürü

— Geçen Sayıdan Artan —

Atatürk karanlığı yırttı, kendini doğuran ulusunun benliğini kurtardı. Sarsılmaz temeller üstünde bir daha yeniden kurdu. Varlığın canına, kanına büyük küresile hız verdi. Kaynakları tanıttı, fısırttı. Türk köylüsüne sarılacağı ve kana kana emeceği ana memelerini gösterdi. Devletin, ulusun bütün kurumlarına yeni bir yol ve çıkar bir yönetim yarattı. Kara kuvvetin uyutucu ve bunaltıcı kurumlarını yırttı. Onları din perdesi altındaki şaşkın ve kaypak yolundan ayırdı. Gençliğe gerçekleşmiş ve müsbet bilimlere dayanan yepyeni bir yönelge verdi ki, bunlar Atatürkün bütün Türk köylüsüne tükenmez bir sungusudur.

Devirin, kabaran bir dalga gibi boralar, kasırgalar yarattı, yıktı ve yepyeni bir varlık kurdu. Ne saltanatı' ne hilâfeti, ne sarığı, ne fes, ne peçesi, ne tekkesi, ne harfi, ne medresesi, ne de özünün bir türlü sevmediği Osmanlı heyulâsının dili kaldı. Daha açıkçası yurttan yeni bir duyuş, yeni bir inanç yarattı. Kültür, Ekonomi, toprak, sağlık ve soysal bakımlarından ve her alanda tekniğin üstünlüğüne inandı ve inandırdı. İnanılan işler sevilir ve sevdilir.

Lönro'nun bu memleket ve ulus işinde çok daha büyük yeri vardır. Çünkü o hiç bir kimsenin yapmadığı işi yaptı. Halkı tanımak, sözlerini anlamak için halk arasında ve halkla başbaşa yaşadı. Halk edebiyatının bir çok çeşitlerini bir çok zorluklara katlanarak topladı. Ve bu özü halkın kendisi olan ulusal devşirme yığınının da Kalevala gibi eski Fin ruhunun erginliklerini, bariz karakterlerini ve özelliklerini gösteren ulusal bir destan vücuda getirdi.

Ulusal destan yalnız Volterin dediği gibi "Kahramanca maceraların manzum hikâyesi", değil ulusal harsın yabancı varlığa üstünlüğünü kazandıran kültürel savaş cephesinde özünü halktan alan sözlerin de kahramanca yengileri (Zaferleri) dir. Daima önde, daima ileride olmak için bu savaş bir zarurettir.

Şimdiye kadar isimlerini saydığımız ulusların başlarına gelen aynı hal Macarların, Rusların ve diğer batı devletlerinin de mukadderatında göründü.

Cemiyet bir vücut organları gibi yekdiğerlerinin fealiyetini tamamlayan ve yaşayışını temin eden şuurlu bir topluluktur. Mademki her canlı varlık doğmağa, yaşamağa ve ölmeğe doğru bir evrim (Tekâmül — Evolution) safhası geçiriyor o halde tabiatın kanununda olan bu evrim cemiyetin kendisinde kendiliğinden mevcuttur.

Dil cemiyetin zaten ulusal bir müessesesidir. Bu da cemiyetle beraber gayet tabii olarak daima ileriye, doğruya, güzele doğru gitmek gibi bir oluştan kendini alamaz. Onun yolunda inişlere, çıkışlara rastlamamak imkân haricindedir. Böyle manialı bir yolun engellerini yenmek için yapılacak atlayışlar sarsıntılar da doğurabilir. Her türlü engel, azmin şuurlu ve enerjik hamlelerine çelme de takar. Fakat ne ehemmiyeti var ? :

Koşan elbet varır, düşen kalkar !

İşte dilin bu grafikler çizen manzarasını kendi dil tarihimizde de aynıyle, görüyoruz. Dilimizin bugünkü gidişini daha iyi anlamak için onu edebiyat tarihimizin edebî devreleri içinde kısaca gözden geçirelim.

— Devam Edecek —

Vakit vakit tekkeler hortladı, Şeyh Saitler, Şeyh Esatlar gibi çürük ruhlarda ve bozuk kafalarda paslanmış gerilikler boğuldu. Yerin dibine geçirildi.

Doğuda Dünderları, batıda Kubilâyı sunum veren Türk ulusu hortlakların son çöküntüsünden arta kalan bir çok kafaları biraz daha koparttı attı.

Zaten kültüre eşsiz tarihi olan Türk gövdesini boğucu ve yırtıcı dikenlerden temizledi. Tıpkı dikenlerin sardığı, yılanların kıvrandığı gül bahçelerinin onarılması gibi...

Devrim yol açtı, demir yolları ve tonellerle dağları aştı, en uzak yerlerde, karanlık izbelerde okullar kurdu, ışık yarattı, yüz binlerce, milyonlarca çocuklarını, devrimin ateşli pervanelerini, öğretmenlerin eline verdi. Önceden Türkten başkasının elinde olan bütün sanatları Türkün erekli, uz elli, yaratıcı eline verdi. Her çeşit fabrikalar kurdu, petrola, benzine ve bütün madenlere el attı.

İnce sanatlarda müzik ve (Bediicilik) Türk ruhunun inceliğini yükseltecek kertede yurda ve ulusa yeni bir ufuk gözeyin açtı. Köylüyü türlü verimlerden her birine ulaştırmak için akla gelen her şeyi yaptırdı.

Bir tek Türk bankası yok iken ve gırtlığına kadar borca girmiş iken ulusal bankalar açtı, bütün acuna borçsuz ve ödünçsüz yaşayan devlet varlığı ile örnek bir yıldız gibi göründü, giresini ve çıkasını denk ve düzenli yaptı. Sosyal ve siyasal, ekonomik yönlerden olduğu kadar süerdemlik yolunda da büyük bir hız aldı.

Sayın vatandaşların yukarıda saydıkları varlıklardan bir an evvel sizin de istifade edebilmeniz için ebedi Atatürk gece ve gündüz durmadan dinlenmeden çalıştı ve koştu ve coşkunluklarını yine büyük ulusun kanatlarına döktü.

Türk ulusuna ve büyük tarihi yaşatan ve yaşayan bu kahraman halka devletine büyük fedakârlıklarla katılan köy bürosu ve Halkevleri köycülük teşkilâtının bu yolda hayırlı ve faydalı işler, eserler bıraktığına imanla inanımız vardır.

Türk köylüsü : Siz hiç düşünmeyiniz, sizin refah ve saadetiniz için Cümhuriyet makinelerinin en ufak çarklarına bile kanat takıldı. Türk inkılâbının akılları bile durduran yüksek

varlık ve bilgilerini nasıl on yılda bütün acuna tanıtarak parmak ısırttı ise Türk köylüsünü en çok bir yıl içinde aşağıda saydığım yeniliklerle tezin edecektir.

Köylerinizde yol, telefon, köy konağı, radyo, köy evleri, ziya, İdman Spor kulüpleri,, spor sahası, örnek köyleri, temiz sular, çarşı pazar, berber, demirci, arabacı, marangoz, okuma odaları, kitaplar gazeteler, imdadı sıhhi dolapları, köy ebeleri, köy postaları, kooperatif bankalar, yeknesak elbiseler, asri mezarlıklar, parklar, çocuk spor salıncakları, cins buğa, aygır, sıfat istasyonları, (Aşım durağı) cins tavuk, arıcılık ve asri kuvanlar ve köy gelirlerinin artırılması için köylerde ortaklama işler ve zenginleştirme ve ulu önder Atatürkün bir büstü, yüzlerin ona çevrileceği mukaddes bir anıt köye ve köylüye bir armagan işte bu saydıklarım faziletlerle yarın başbaşa kalacağınızı bugün arefesinde bulduğunuzuzu iftiharla müjdeliyorum.

Cümhuriyet hükümetinden umduğunuz saadete gözünüz görürken ereceksiniz. Atatürk inkılâbı yolunda yeni bir dünyanın insanları olduk. Atatürk inkılâbının idari ve içtimaî ve iktidî tecelliyatını köylerde görmek kadar büyük bir zevk tasavvur edemem. Ebedi büyük halâskâra ve onun vücuda getirdiği büyük davaya ve bu davanın kıyamete kadar gözcüsü ve koruyucusu olan Cümhuriyet hükümetinin idare elamanları olan sayın valilerin büyük himmet ve gayretleri sayesinde Türk köylüsüne ve Türk gençliğine yepyeni bir memleket vasiyet makamında göstermiş olurlarsa onlara da ne mutlu...

Gençler !

Cesaretimizl takviye ve idame eden sizsiniz. Siz almakta oldunuz terbiye ve irfan ile insanlık meziyetinin, vatan muhabbetinin fikir hürriyetinin en kıymetli timsali olacaksınız.

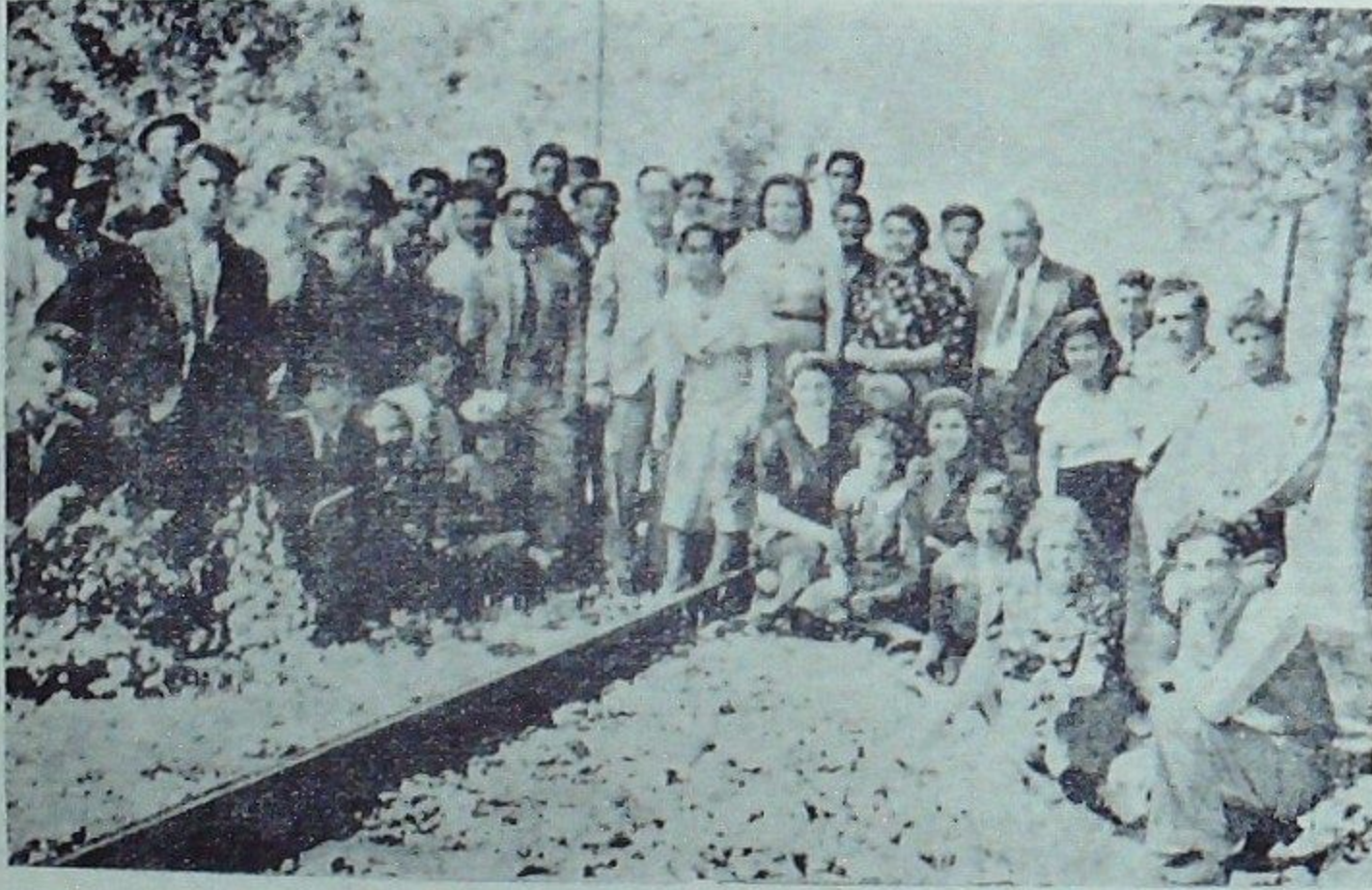
ATATÜRK

İLMÎ BİR GEZİ VE

ANNAŞA KALESİ

7 - 5 - 939 Pazar günü kültür direktörümüz Ekrem Gürselin başkanlığında öğretmenlerden ve talebeden mürekkep kalabalık bir gurup Karapınara bir tetkik gezisi yapmıştır.

Bu gezide müze müdürü Ali Rıza Yalğın trenden itibaren

Kafile Annaşa Kalesi Önünde

sağlı sollu arkeoloji ve etnoloji bakımile muhiti tanıtmış ve (Gülek) boğazı başındaki Kocaköy harabesile (Annaşa) kalesi hakkında hazırladığı tarihî notu gezide bulunanlara dağıtmak suretile klavuzlukta bulunmuştur.

Tabiatın bütün cömertliğini bol bol bahşettiği Torosların bağrında Çakıt çayının nazlı akan kıyısında serin serin öğle yemeğini yiyen ve Torosların buzlu suyunu kana kana içen öğretmen ve talebe kafilesi tam bir ilim aşkile Annaşa kalesinin eteklerine kadar tırmanmış ve verilen izahatı dikkatle takip ede-

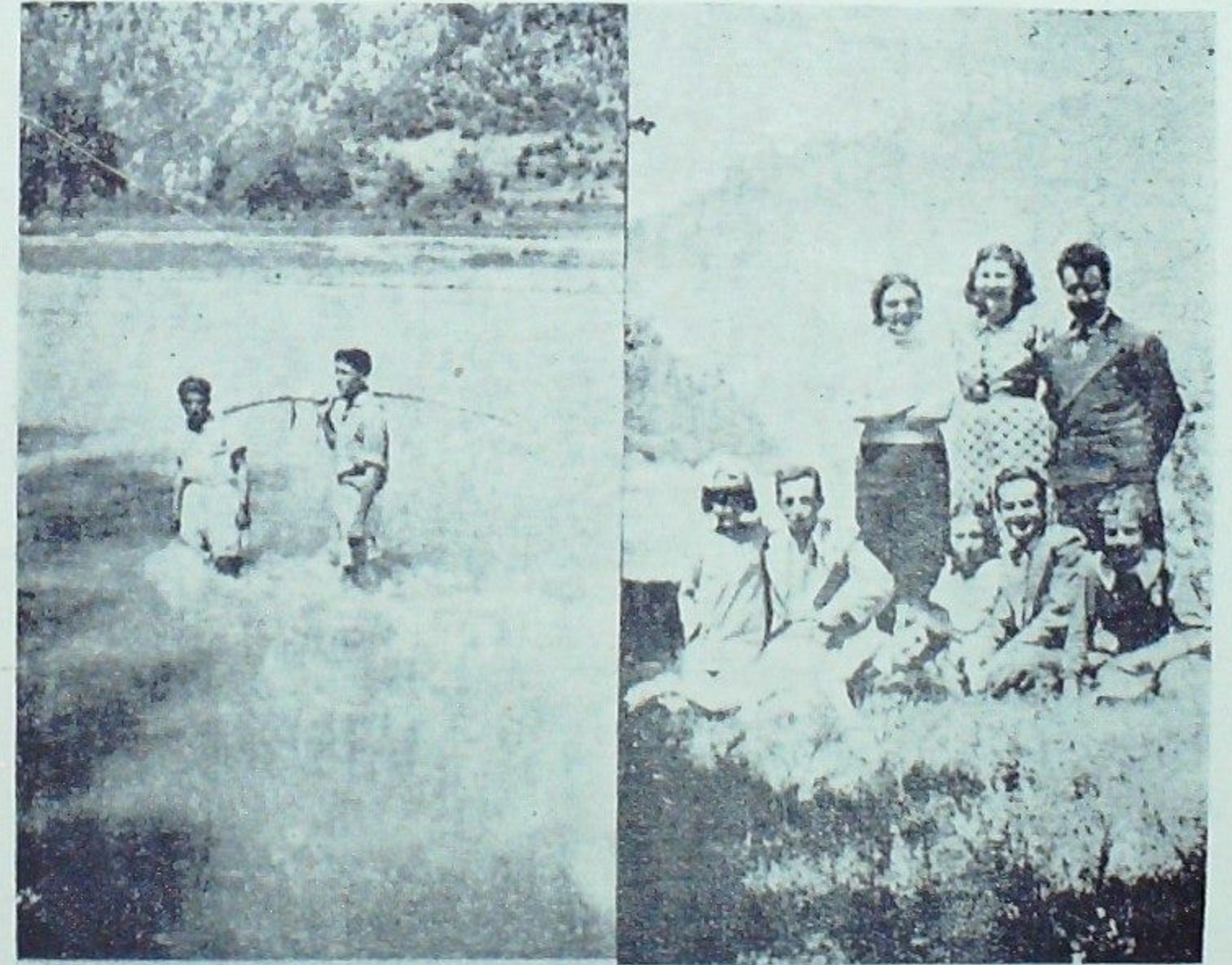
rek, inceliyerek faydalı ve güzel bir gün geçirmiştir.

Annaşa kalesi hakkındaki müze müdürü Ali Rıza Yalğının notunu ilmî bir ehemmiyeti ve gezi ile münasebeti dolayısıyla buraya aynen alarak gezide bulunmayan arkadaşlarımızın istifadelerine arz ediyoruz :

Görüşler

Bilemedik ve Annaşa kal'ası

Çiftelandan Pozantıya doğru gelen yol Pozantının

Bu Gezide alınan resimlerden iki manzara bir buçuk kilometre cenubunda Çakıttan ayrılarak doğrudan doğruya garbe ve Ramazanoğlu yaylası yoluyla Tekir ve Güleğe döner. Eskiden bu yollar gayri muntazam olduğundan yolu bilmeyen ve Çakıt boyu ile Çukurovaya inmeyi daha makul gören yolcular bu yol dönümünde daima şaşırılmışlar ve Bilemedik çıkmazına girip geri dönmege mecbur kaldıklarından bu

yere (Bilemedik) isminin verildiği halk rivayetlerindedir. (*)

Bilemedik istasyonunun bulunduğu yerde çıkan menbaların adına (Karapınar) denildiği için Bilemedik istasyonu bu ismi almıştır. Bilemedik, Akdağ, Hacındağ arasında kalmış ufak bir vadi halindedir. Cenuba doğru ve Çakıtı takiben Hacıkırına giden sarp yolun adına (Taşturmazın yolu) derler. Eskiden bu yolda, yaya olmak şartıyla ancak çevik adamlar geçebildikleri aldığı isimden de bellidir. Almanlar tünelleri yaparlarken bu yolu islâh ederek hizmet yolu olarak kullanmışlardır. Hala burada amele evleri, harabeleri ile pek çok su tesisatı, borular, emme basma tulumbalar ve makine, motor enkazı boğazın içerisinde çürümektedir. (**)

Bilemedik'in 3 kilometre garbinde bir kaya üzerinde oturan ve dört ok işareti gösteren bir anıt olduğu haber alınmış fakat görülmemiş olduğundan bunu arayıp bulmayı bu tetkik seyahatının şansına bırakıyoruz.

[Bu maddeye fevkalâde ehemmiyet veren arkadaşlar, derhal köylülerle temasa geçmiş ve Belememiş'in kuzeyinde Akdağ başında (Toros Baba) ziyareti adında bir ziyaret olduğunu ve burada kayanın üzerinde sivri külahlı oturmuş elinde bir deynek bulunduğu anlaşılan bir anıtın mevcudiyetini tesbit etmiş ve bu anıt üzerinde incelemeler yapılmasını müze müdürü Yalman Yalgından rica etmişlerdir.]

ANNAŞA KALESİ :

Halkın ağzından aynen alınan bu ad bazan ANAŞA suretile de telaffuz olunur. Manası malûl olmayan fakat kökü Turanî olan bu isim Sümerlerdeki (ANŞA ve ANŞAR) adlarıyla sıkı bir benzerlik göstermektedir. (***)

Gülek kalesinin Bozdağdan bölünüp gelen Hacındağı

(*) — Araplar Çiftelhan'a RAKKA, Bozantı'ya BEZENDÜN demişlerdir. Bozantı'ya Pozantı isminin verilmesi yasaktır. Bulgar bozdağının dibinde olduğu bunun Bozaltı bozulmasıyla Bozantı oluşu doğrudur. Gelirken gördüğümüz Kelebek'te KELÖBEK tir.

(**) — Kalenin bulunduğu yer 1800, Bilemedik 770, Akdağ 2471 irtifa da olduğu KİPERT haritasında yazılıdır.

(***) — Bak : YAKIN ŞARK sahife (456, 455, 454, 409, 333) burada Sardinapa'nın Tarsus ile beraber yaptırdığı ANŞİYAL adı da Annaşa, enterasandır.

sarp sırtların Bilemedik'e dönen Başgediğ'inde kurulmuş olan bu kalenin bütün ehemmiyeti şimalden gelen Gülek'in ilk met-hali başında olmasıdır.

Torosların en büyük geçidi olan Gülek boğazının başında bulunan bu kalenin kurunu vustada büyük roller oynadığı aşikârdır. Annaşa kalesinin 1671 de Evliya Çelebi tarafından görülmüş olduğunu biliriz.

Bu kaleye Çelebi : (Mamur bir kaledir.) kaydini vermiştir. (Cilt 9, Sayfa 334) Bu kaleye Araplar (HÜSNÜS — SEKALİBE) demişlerdir. Hayat mecmuasında üstad Bay Köprülü Bulgar dağı makalesinde (HİSN — ESSEKALİBE) demiştir. (Cilt 5 sayfa 129) Kamûsulalâm : Burada sakin olanları (Bir Bulgar kavmi ve Bulgar ülkesi yerine KAVMI — SAKALİBE ve MILKI SAKALİBE) şeklinde kaydetmiştir. (Cilt 7 Sayfa 1344) 515 tarihlerinde Med Kralı KEYAKSAR'ın Azerbaycan'dan sürdüğü Eskitlerin Çukurovaya da yayıldıklarını ve SAKA'lar adını aldıklarını Şarl Teksiye işaret eder. (Küçük Asya Sayfa 7 ve 108, cilt 3)

Arapların taktıkları Sakalibe adı bu mülahazalardan sonra bize burada oturanların ESKİTLERE mensup SAKALAR olduğunu hatırlatmaktadır, Hatta meşhur müverrih Bilâzeri ve Ebülfeda bu ümidimizi şöylece de kuvvetlendirirler. "Buraya ikinci Mervan zamanında Bisanstan kaçan (İSKLAVUK) lar yerleşmiş ve bunlar Gülek geçidinin muhafızı olmuşlardır. Derler.

Annaşa kalesinin bir adının da Kocaköy oluşu kale varoşunun garbinde Hacın dağı üzerinde genişçe bir alan ve bir şehir harabesinin bulunduğu yere yakın olmasından ileri geldiği tahmin edilebilir. Bu harabede topladığımız ve saklamakta olduğumuz Sörfez mahsulâtı kiremit parçaları arasında Bizans, Selçuk eserleri onda yedi nisbetindedir.

Kocaköy'ün 4 kilometre doğusunda yüksek ve yalçın bir dönemeç dediği üstüne kurulan Annaşa kalesi diğer kaleler gibi bir kaç defa tamış görmüştür. Kale ile Kocaköy arasında büyük bir kaya üzerinde birbirini kateden bir çok haç şekilleri bulunmaktadır. Halk buna yazılı kaya ve kilise kaya adını vermiştir.

Avrupa kitaplarında Annaşa kalesinin eski adı KAVS-TOPOLIS diye yazılıdır.

1903 Senesinde profesör RAMSEY bu kaleyi ziyaret et-

miş ve kale hakkında fotoğraflı bir de makale neşretmiştir. Profesör bu makalesinde kaleye (siyah mermerden yapılmış, eski Bizans kalesi) dir. Der.

Kalenin güneyi gayet yalçın ve Bilemedik tüneli ile Taşdurmaz'ın yoluna kadar uzanan Çakıt suyuna hâkimdir. Bu kalenin güney burcunun altından tren geçtiği zaman bütün katar ancak bir metre kadar uzun görünür.

Kalenin doğusundan geçen çakıt suyunun solundaki tepede Annaşa kalesine nazır küçük bir kale vardır. 840 rakamında bu kale Annaşa kalesinden çok daha yeni zaman eseridir. Annaşa kalesinin kuzey güneyinde Selçuk tarzı sepet kulpu kapıları kara ve volkanik taşlardan yapılmış güzel eserlerdendir. Kalenin duvarları muhtelif çağlarda tamir görmüş olduğu bakınca bellidir. Kalenin içinde küçük bir varoş ve üç tane su sahrıncı bakiyesi vardır. Dış varoşunda, yani köy harabesinde ve onun ilerisindeki Kocaköy şehir harabesinde sabit kayalar üzerine oyulmuş birçok su yalıkları ve bulgur Sokuları (dibek) ile şaraphaneler bulunduğu gibi durmaktadır. Kale civarında Kocaköy çeşmesinden başka içilecek menba suyu yoktur. Bunun için kalede yağmur suyu tesisatına büyük ehemmiyet verilmiştir,

Torosların bütün cenup eteklerinde olduğu gibi bu dağın da üzeri baştan aşağı yabancı zeytin ve asma kökleriyle doludur.

Bunların arasında yer yer kayalara oyulmuş şaraphaneler ve zeytin yalıkları vaktiyle bura halkının zeytinci ik ye bağcılık ile geçinmiş olduklarını anlatmaktadır.

6/V/1939

R. YALGIN

Ey yüksek yeni nesil; İstikbal sizsiniz!
Cümhuriyeti biz tesis ettik; onu ilâ ve idame edecek sizsiniz.

ATATÜRK

Atamın Ardından

Bugün Atamı topraktan kıskanan gökleri onu mavi derinliklerine aldılar. Yer yüzü bu kutsal kaybına günlerce ağladı, hâlâ ağlıyor...

Alev renkli bayrağım, yaşlı duruşuyla, günlerce yarıda kaldı...

* * *

Güneşe, o gün son dakikalarında bakanlar olsaydı gözlerinin hep, kırmızı olduğunu görecektik... Ağlamıştı... Yer yüzünü aydınlattığı ilk günlerdenberi, tunç yüzlerine ışık verdiği bir ırkın en yaşlı gününe ortaklık etmek için...

O gece, gökyüzüne bakanlar bir şey göremediler.. Yıldızlar karalar giymişlerdi...

Onlar da yaslanmışlardı.. Bu mavi gök kubbesinin altına işlendiklerindenberi — kurtların, kuşların, bile inlerinden, yuvalarından çıkmağa korktukları saatlerde — sonsuz ovalarda at koşturduğunu gördükleri bir kahraman ırkın en matemli gününe iştirâk etmişlerdi.

* * *

Eğer, gözlerimizin kuvveti yetseydi; aydan, güneşten, yıldızlardan çok yüksekte, bayram yapan bir ülke görecektik. Orası Atamın ışığı ile nurlanan ruhların ülkesiydi..

* * *

O güne kadar, toprakla göğün böyle pençeleştiği görülmemişti...

Yer, göğe lânetler, feryatlar, taşlar, ahlar, yağdırdı... Dualar, ilenler gönderdi...

Gök evvela mukabele etmek istedi. Sonra vazgeçti... Yaptığını biliyordu.

* * *

Tarih ak saçlı başını öntüne eyip, emirlerine bir esir uysallığıyla icabet ettiği büyük varlığı sahifelerine altın harflerle işliyecektir, ve onun adından daima ışık olacaktır.

K. FAHRİ ÇELEN

Cenupta Türkmen Oymakları

Kısım : 5 Sahife : 112

Yazan : A. RIZA YALMAN YALGIN
Basan : Türk Sözü Basımevi
Fiatı : 100 Kuruş

Etnografya ve Folklor üzerinde kıymetli etüdleriyle Türkiyede tanınan Adana Müzesi müdürü Yalman Yalgın senelerdenberi cenup Anadolu ve Torosların en yüksek yerlerinde Türkmen Yürükleri arasında yorulmak ve yılmak bilmiyen bir gayret ve aşkla yaptığı tetkiklerin bu çok değerli mahsulünü okuyucularımıza hararetle tavsiye ederiz.

Bu havalide 20 senedenberi folklorla meşgul olan Ali Rıza Yalgın, Karacaoğlanı ilk defa tanıtmak bahtiyarlığına erdikten bir sene sonra, Mersinde çıkan Tarsus gazetesinde Dadaloğlanı tefrika ederek tanıtmış ve bunu müteakip Cenubta Türkmen oymaklarını derlemeye başlamıştır.

Ali Rıza Yalmanın Türkmen Oymaklarının beşinci kısmını teşkil eden bu son eseri de diğer kısımlar gibi yeni materyallar, yeni folklor malzemeleri veren kıymetli bir kitaptır. Bu kitabı tavsiye ederken ondan evvelki kısımlardan da kısaca bahsetmeyi faydalı görüyoruz.

Türkmen Oymaklarının birinci kısmı cenup Anadolunun Suriye hududu üzerinde yaşayan iskân görmüş Yürük Türkmenlerden Elbeyli, Barak, Türkdili, Bayındırlı oymaklarla Gazi Antep Türkmenleri arasında; ikinci kısım Bulgar dağlarında göçebe bir halde yaşayan ve beşinci kısımda isimleri sırasile yazılı olan oymaklar arasında; üçüncü kısım Aladağ; dördüncü kısım Kozan dağı; bu kısım ise Binbuğa ve Nurhak dağlarında meskûn ve göçebe Türkmenlerin yaşayışları âdet ve ananeleri, hikâye, masal ve türküleri ile bunların bilhassa dokumacılık ve kadın sanatları üzerinde derin incelemeler yaparak Anadolunun her yerinden çok cenubu tanıtmış olmasile Karacaoğlan, Dadaloğlundan sonra üçüncü zaferi kazanmıştır.

Kocatepeyi Ziyaret

DESTANINDAN

OSMAN ATİLLÂ

Bir destan yazmağa, dudak sürmeğe
Geçit ver - bana da - dumanlı dağlar !
Harika yerini çıkıp görmeğe
İzin ver güneşli, alıtanlı dağlar !

Ananın gözünü burudu kâbus,
Silâha sarıldı bütün bir ulus;
Tarih.. âti.. vatan.. millet ve namus !
Bu yolda Başbuğdan fermanlı dağlar !

Mehmedin gözleri güneşle çaktı
(Türk ! Vatan !) diye sel olup aktı,
Bozgundan Dumluya kefen bıraktı..
Yassılâşiveren amanlı dağlar !

Dumluda verdirdik son savaşı da ;
Al kana boyadık dağı, taşı da,
Esir oldu bütün; eri başı da..
Mukaddes topraklar, bin şanlı dağlar !

Cephane taşıdı analar, kızlar
O günler anılsa her yürek sızlar
Zafer destanıyle doldu ağızlar
Eteği zafere alanlı dağlar !

Asyadan bu yurda geldik, yürüdüğ
Zaferlere doğru seldik, yürüdüğ
Son (Ergenekon) u deldik yürüdüğ
Düşmanlara küskün, zindanlı dağlar !

Kendi yurdumuzda hep coşacağız,
Zaferden hız alıp hem koşacağız ;
Ezelden ebede ulaşacağız !
Daim : (Kalk Türk !) diyen iymanlı dağlar !

Mukaddes sancağı kanla yoğurduk
“ En Büyük Güneş ,, i nasıl doğurduk ?
Düşmanı yedi kat aşağı vurduk....
Seslen Dinleyelim Destanlı dağlar !..

BÜYÜYEN AY

Topladığım bu çiçeklerden sana tek bir çelenk yapacağım. Yoksa almazmısın ?

— . . . . .

Görüyorsun ya hergün böyle çıkar, dağ dağ gezer, binbir türlü çiçek arar bulurum. Bunlar hep senin için.

— . . . . .

Sen daha küçükken bile sana böyle bir çelenk yapup vermeği düşünmüştüm. Fakat o vakıtlar daha henüz bir çelenk taşıyamıyacak kadar çocuktun, Haydi artık gül, eğlen... Bu çelenk senin olacak.

— . . . . .

Neden böyle susuyorsun? Cevap versene. Bunları hep senin için topladım ve dah ada toplayacağım. Yoksa bu çelenği kabul etmek istemiyormusun? Söyle "Büyüyen Ay,"ım söyle.. Yoksa kabul etmek istemiyormusun?

— . . . . .

Ziya Hazer

G E L

Bahattin Kamışlıya

Körpe gönlün gezerken hülyaların peşinde,
"Leylâsız Mecnun", gibi sevginle ağla da gel.
Hayal ufuklarıma, o, bahar güneşinde
Sevgiye inanmayan göğsünü dağla da gel.

Dizçöktük mabud gibi sevginin dizlerinde,
Süründü gençliğimiz köhne dehlizlerinde;
Ilhamlar yıkanırken hayal denizlerinde
Onlar gibi ruhuma köpükle çağla da gel.

Kanatlandı ruhumdan yine kelebeklerim
Sarardı bir yaz günü "O kızıl çiçeklerim",
Gönlümde tek bir şey var senden bunu beklerim
— Yanık zülfüne benden de bir tel bağla da gel.

RAHMİ TURKAY

Işık Yarasaları

Onlar uçuştular ve geçtiler...

Kanatları gecenin süzülen renklerinden yapılmış kayış kanatlı kuşlar: Işık Yarasaları !

Etrafa hortlakların sesini haykırıyorlar !

Onlar, ölen bir kalbin son tiktaklarını ellerinde durdurmağa koşuyorlar, Başımda uçuyorlar ! Tek tek ve sürü sürü geçtiler...

Boyunsuz tas kafalı gece kuşları; Hayattan ölüme yok uçuşları ! Dudaklarımda unuttuğum sigaram bir kanat darbesile suya düştü.. Baktım, onlar suda yine bir yıldız söndürdüler!..

Bana kokulu şarkılar mırıldanıyor Işık yarasaları...

Bana kendi gözleriyle bakıyor onlar..

Havuzumda gecenin damla, damla ışıkları yanıyor ve sönüyorlar..

Karşımdaki, gözüme dikenleri batan "Karaçalı",nın her dalından meşin kanatlı kuşlar uçuştular !

Yine onlar.. Onlar... Işık Yarasaları !

Of ! ölüm müjdecileri !.. Of ! gönlümün havuzuna damlayan göz yaşlarım ! Ağlamayın gözlerim ! ağlamayın !

Ölü hayat, sakın deniz, duran saatlar, hepsi de canlanırlar !. Onlar.. O ışık yarasaları bir geçse hele ! Doğrudur ecel perileri getirdiğiniz müjde !

Oh ! yine konuyorlar beyinsiz "Süs Kuşları", karşımdaki çalıya... Kondular !.. Ah kalbime dokundular !.
Biri gülerken birisi de ağlıyor.. Ne kibar bir işkence..

Konuştular benden lâf almak için. Ağladım için için.. Fakat güldüler “ Işık Yarasaları! ,,

Hıçkırıklarım onlara diyordu ki : “ Gülün Işık Yarasaları gülün ! Dikenlerle örtülün ! ,,

Kalbim de : “ Göğüssüz dişi mahlûklar ! ,, diye yüzlerine haykırdı.

Onların dili ile onlara diyorum ki : “ Sizlere güven olmaz Işık Yarasaları ! ,,

Birinizin elinde yarı kırık bir desti ;

“ Çöldeysen eğer ! ,, der gibi...

Birinizde yolların çözülmeyen sırrı var ;

“ Sana yol yok ! ,, der gibi...

Birinizin elinde benim ipek mendilim ;

“ Yedigârdır ! ,, der gibi...

Selâm sanki... Birisi bana başın eğiyor;

“ Şimdi gördün ,, der gibi...

Biriniz elindeki gelinciği sallıyor ;

“ Hayat böyle ! ,, der gibi...

Birisi el açarak gökten dua istiyor;

“ Kurtaralım ! ,, der gibi.. Ağlamak istiyordu ! Biri yine ağlıyor; “ Hayatın duaları Göz yaşları ! ,, der gibi..

Uçmadan diyorum ki ben onların hepsine : “ Sizlere güven olmaz Işık Yarasaları hayatın yalanları ! ,,

“ Hayatı kandırmayın kararın ufkunuzla ! ,,

Kondular ve uçtular Işık Yarasaları !..

Gözümde uzaklaşıp gittiler!..

Kalbimde yer ettiler... Işık Yarasaları !! Işık Yarasaları!!..

HALİL ARAY

A. E. L. Son Sınıf

Ulus Okulları

Bölgemiz hars komitesi, Şubat nushamızda bildirdiğimiz şekilde faaliyetine devam etmektedir. Bu verimli faaliyet meydanında Ulus okullarının çalışmaları hakkında bir fikir verebilmek için aşağıya hulasalar alıyoruz:

Şahadetname Töreninden Bir Görünüş

1 — Dersaneler : Yedisi Şehir ve kasabalarda, yirmi ikisi köylerde olmak üzere (29) Erkek A : on biri şehir ve kasabalarda sekizi köylerde olmak üzere (19) kadın A dersanesi ile hepsi köylerde olmak üzere (4) erkek B biri şehirde biri köylerde olmak üzere (2) kadın B dersanesi faaliyette bulunmuştur ki hepsi (54) dür. Bu dersaneler hususî muhasebe, Hars komitesi bütçeleriyle, köy halkının verdiği ücretlerle, fabrika tahsisatlarıyla açılmış köylerdeki dersanelerin bir kısmı ise fahri olarak öğretmenler tarafından okutulmuştur.

Bundan başka Adana Halkevi tarafından (3) erkek (1) kadın A dersanesi ile (2) erkek B dersanesi de açılmıştır.

2 — Talebeler : Yukarıda yazılı (54) dersaneye devam

eden ve sınava giren talebe sayısı şehir ve kasabalarda (410) Erkek, (620) kadın, köylerde (807) Erkek (294) kadın olmak üzere (2131) A dersanesi talebesi ile şehir ve kasabalarda (9) kadın köylerde (101) Erkek ve (20) kadın olmak üzere (130) B. dersanesi talebesidir. Bütün talebe sayısı (2261) dir.

3 — Öğretmenler : (54) dersanede çalışan öğretmen sayısı (44) dür. Bunların (32) si erkek olup (23) çü köylerde, 12 si de kadın olup (3) çü köylerde çalışmışlardır. Bazı öğretmenler iki dersaneyi okuttuklarından öğretmen sayısı dersane sayısından (10) eksiktir.

Atatürk Anında Şahadetname Töreni

4 — Dersanelerde belge alanlar: Ulus okullarından bu sene belge alanların sayısı (609) erkek, (407) kadın olmak üzere (1016) dir. Bunların (964) dü A. (52) si B. dersanesi mezunudur.

5 — Dersanelerin ve mezun olanların mühim bir kısmı Adana — merkezile köylerinde bulunan Eti Türkleri mahalle ve köylerindedir. Buralarda açılan dersanelerde yalnız okuma ve yazma faaliyetile kalınmıyarak arapça konuşan Eti yurddaşlara ana dilimizin yayılması bilhassa uğraşmıştır. Üç senedenberi devam eden bu çalışmanın müsbet neticeleri gittikçe genişlemektedir.

Evimizin Nisan - Mayıs çalışmaları

1 — 1-4-939 da Çocuk Esirgeme Kurumu menfaatına Evimiz salonunda bir balo verilmiştir.

2 — 3-4-939 da Gösterit kolu Asrî sinemada Kör piyesini temsil etmiş ve 900 e yakın vatandaş bu piyesi seyretmiştir.

3 — 6,7-4-939 da Evimiz müsamer salonunda Kız Lisesi küçük talebeleri tarafından bir müsamer verilmiştir. 500 den fazla davetli müsameri seyretmiştir.

4 — Seri konferanslardan : Doçent Sıtkı Baykal, Ş. Altın Dağ, Cemal Tükin, Sadi İrmak, Fahrettin Kerim, Sabri Şakir, Zeki Yalın konferanslarını vermişlerdir. Bu konferanslardan 1400 vatandaş istifade etmiştir.

5 — 9-4-939 da Halkevi ve Ulus Okulları talebelerine Asrî sinemada sinema gösterildikten sonra Halkevi bandosu önde olduğu halde Atatürk anına gidilmiş Halkevi, hars komitesi adına anda çelenkler konmuştur. Bu tören, hitabelerden sonra kurslardan mezun olan talebe vesikalar dağılarak Cumhuriyet marşile sona ermiştir.

6 — 12-4-939 da Evimizde heveslilere bir resim kursu açılmıştır.

7 — 23-4-939 da Ulusal Egemenlik bayramı ve çocuk haftası şerefine stadyomda büyük tören yapılmış ve gece Evimizde geniş programlı bir toplantı tertip edilmiştir.

8 — 24-4-939 da Evimizin sahnesinde gündüz ve gece Kız Lisesi talebesi tarafından ve 25-4-939 da gündüz ve gece Tecim okulu talebesi tarafından talebe velilerine ve davetlilere birer müsamer verilmiştir. Bu temsilleri 1500 kadar vatandaş seyretmiştir.

9 — 26-4-939 da Ar Komitesinin çaylı ve muzikli aile toplantısı olmuştur.

10 — 27,28,29-4-939 tarihlerinde Ankaradan şehrimize gelen Ankara Halkevi temsil kolu Evimiz adına Asrî sinemada Zor Nikâh, Çakır Ali, Bir Kelime ve Palavra piyeslerini temsil etmişler ve 29-4-939 gündüz de bir terbiyevi Karagöz oyunu

nunu göstermişlerdir. Bu temsillere 4000 kadar seyirci gelmiştir.

11 — 30-4-939 da Karaca Oğlan göz önünde tutularak evimizde zengin rpoğramlı bir halk şairleri gecesi yaşatılmıştır.

12 — 2-5-939 da İnönü okulu salonumuzda bir müsamerre vermiştir.

13 — 7-5-939 da Köycülük kolu İncirlik ve Kürkçüler köylerine bir gezi tertip etmiştir. Bu geziye Doktor ve Dişçi arkadaşlarda katılarak yalnız irşatla kalınmayıp köylünün hastalarınınada bakılmıştır.

14 — 19-5-939 da Gençlik bayramı töreni Halkevimizde başlayarak alâka ile takip edilmiş Atatürk anısına çelenkler konduktan sonra evimiz bandosunun refakatile stadyomda canlandırılmıştır.

15 — Nisan ve Mayıs aylarında evimizden zirai ve sıhhi mevzular üzerinde hoparlörlerle konferans yayını yapılmıştır.

16 — Yine bu iki ay zarfında evimizin üyelerinden beş arkadaşın nişan ve nikâh törenleri salonumuzda yapılmıştır.

17 — Nisan ve Mayıs ayı içinde 600 e yakın hasta şoksul vatandaş Bakı evimizde muayene edilmiş, çok fakirlere parasız ilâç verilmiştir. Bundan başka yoksul talebe ve vatandaşlara elbise vesaire gibi ihtiyaçları için 70 liralık maddi yardım yapılmış, cezaevi ile istihkâm taboru erasına alfabe defter gibi okunma araçları dağıtılmıştır.

18 — Mandolin ve keman kurslarına devam edilmektedir.

19 — Tenis faaliyetine devam edilmiş ve Halkevi tenis kolu müsabakaları yapılmıştır.

20 — Adananın pamuk çapası ve Hasat mevsimi dolayısıyla dış vilâyetlerden gelen binlerce amele vatandaşın sıhhi durumuyla alâkadar olunmuş ve amelenin toplantı günleri olan perşembe günlerinde hastalarının muayenesi ve kendilerine yardım için Çiftçi Birliği, Etıbbıa Odası, Kızılay, Sıtma Mucadelesi reisleriyle Evimizde yapılan toplantıda verilen kararlar filiyat sahasına girmiştir.

Halkevleri Dergilerini Okuyunuz, Tavsiye Ediniz..

Halkevinin adı	Derginin adı	Halkevinin adı	Derginin adı
Adana	Görüşler	İzmir	Fikirler
Afyon	Taşpınar	Kayseri	Erciyaş
Amasya	Yeşilirmak	Kars	Doğuş
Antalya	Türk Akdeniz	Konya	Konya
Bafra	Altınyaprak	Manisa	Gediz
Balıkesir	Kaynak	Mersin	İçel
Bursa	Uludağ	Merzifon	Taşan
Burdur	Ülker	Milâs	Yeni Milâs
Artvin	Çoruh	Muğla	Muğla
Denizli	İnanç	Niğde	Akpınar
Diyarbakır	Karacadağ	Niksar	Ülker
Elazığ	Altan	Trabzon	İnan
Eminönu	Yeni Türk	Samsun	19 mayıs
Eminönu	Halk bilgisi haberleri	Sinop	Dıranaz
Eskişehir	Halkevi	Sivas	Orta Yayla
Gireson	Aksu	Yozgat	Bozok
Isparta	Ün	Zonguldak	Kara Elmas

Yayın Direktörü : ARIF NİHAD ASYA
Yazı İşleri Direktörü : VEHBI EVİNÇ
Basıldığı Yer : TÜRK SÖZÜ Bs.